

**سرمایه اجتماعی و مدیریت منابع آب
در بخش کشاورزی**

تألیف:

جابر نظریانی سفلی

کارشناس ارشد مطالعات توسعه اجتماعی

انتشارات فرا حرفه

سرشناسه	نظری انی سفلی، جلد ۱۵، ۱۳۶۷/۰۶/۱۵، 09147049972
عنوان و نام پندآور	سرمایه اجتماعی و مدیریت منابع آب در بخش کشاورزی: مطالعه موردی: کشاورزان روستاهای تحت پوشش شبکه آبیاری و زهکشی مغان/نویسنده: جابر نظری انی سفلی؛ ویراستار: جابر نظری انی سفلی.
مشخصات نشر	تهران: فرا حرفه، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۲۰۷ ص.؛ مصور، جدول، نمودار.
شابک	۳۰۰۰۰ ریال-978-622-95728-7-0
وضعیت فهرست نویسی	فیب
پاداشت	کتابخانه: ص ۱۹۸ - ۲۰۴.
یادداشت	وژنامه.
موضوع	آب، منابع -- ایران -- مدیریت -- نمونه‌پژوهی
موضوع	Water-supply -- Iran -- Management -- Case studies
موضوع	سرمایه اجتماعی -- ایران -- نمونه‌پژوهی
موضوع	Social capital (Sociology) -- Iran -- Case studies
موضوع	کشاورزی -- ایران -- نمونه‌پژوهی
موضوع	Agriculture -- Iran -- Case studies
موضوع	ID
زادبندی گگره	۳۳۳/۹۱۰.۹۵۵
زده بندی نویسی	۷۲ - ۱۸
شماره کتابدانی ملی	۱۳۶۷/۰۶/۱۵
تاریخ درخواست	۷۳۰۸۶۵۸
تاریخ پاسخگویی	7308658
کد پیگیری	

فرا حرفه

نام کتاب: سرمایه اجتماعی و مدیریت منابع آب در بخش کشاورزی

مولف: جابر نظری انی سفلی

ناشر: انتشارات فرا حرفه

ویراستار: جابر نظری انی سفلی

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۷۲۸-۷-۰

ISBN: 978-622-95728-7-0

«کلیه ی حقوق چاپ و نشر محفوظ و متعلق به ناشر است»

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۷	مقدمه.....
۲۰	بخش اول: مباحث نظری.....
۲۱	۱. بررسی مفهومی.....
۲۱	تاریف سرمایه.....
۲۲	انواع سرمایه.....
۲۲	سرمایه فیزیکی.....
۲۲	سرمایه انسانی.....
۲۲	سرمایه اقتصادی.....
۲۲	سرمایه فرهنگی.....
۲۴	سرمایه اجتماعی.....
۲۵	سرمایه در مفهوم کلاسیک و جدید.....
۲۸	خاستگاه طرح مفهوم سرمایه اجتماعی.....
۳۱	تعریف سرمایه اجتماعی.....
۳۶	۲. سطوح، ابعاد و گونه‌های سرمایه اجتماعی.....
۳۶	سطوح سرمایه اجتماعی.....
۳۶	سطح خرد و فردی.....
۳۶	سطح گروهی و میانه.....
۳۶	سطح اجتماعی یا کلان.....
۳۶	گونه‌های سرمایه اجتماعی.....
۳۷	سرمایه اجتماعی درون گروهی.....
۳۷	سرمایه اجتماعی بین گروهی.....

۳۸..... ابعاد سرمایه اجتماعی

۳۸..... پیوندهای عینی میان افراد

۳۹..... پیوندهای ذهنی

۳۹..... بعد ساختاری

۳۹..... بعد شناختی

۳. مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی..... ۴۲

۴۲..... اعتماد اجتماعی

۴۴..... انسجام اجتماعی

۴۵..... تعامل اجتماعی

۴۵..... مشارکت اجتماعی

۴۸..... آگاهی اجتماعی

۴۸..... شبکه‌های اجتماعی

۴. دیدگاه‌های نظری..... ۴۹

۵۰..... پیر بورديو

۵۱..... جیمز کلنن

۵۴..... رابرت پاتنام

۵۹..... فرانسیس فوکویاما

۶۳..... نان لین

۶۵..... اوفه و فوش

۶۷..... تئوری پیوندهای ضعیف

۶۷..... تئوری شکاف ساختاری

۶۸..... تئوری منابع اجتماعی

۶۹..... دیدگاه اجتماع‌گرایی

۶۹..... دیدگاه شبکه‌ای

دیدگاه نهادی	۶۹
دیدگاه هم‌افزایی (همگرایی)	۷۰
۵. مدیریت منابع آب	۷۲
تعریف مدیریت منابع آب	۷۲
اهمیت مدیریت منابع آب	۷۳
۶. تحارب جهانی مدیریت منابع آب	۷۴
آمریکا	۷۵
اتحادیه اروپا (اسپانیا، فرانسه)	۷۹
چین	۸۱
هند	۸۲
استرالیا	۸۳
جمهوری آذربایجان	۸۴
ترکیه	۸۵
مراکش	۸۶
۷. سابقه مدیریت منابع آب در ایران	۸۸
سیر تحول همکاری و مشارکت در زمینه آب در کشاورزی ایران	۹۰
۸. مدیریت منابع آب در بخش کشاورزی ایران	۹۴
مدیریت آب در مزرعه	۹۵
۹. نظام‌های بهره‌برداری از منابع آب	۹۷
نظام بهره‌برداری از منابع آب کشاورزی در ایران	۹۷
نظام‌های سنتی مدیریت منابع آب کشاورزی	۹۷
نظام‌های نوین مدیریت آب کشاورزی	۹۸
سطوح مدیریتی نظام بهره‌برداری از منابع آب کشاورزی	۹۸

۹۹	مدیریت تأمین آب
۹۹	الف) نظام دولتی تأمین آب
۱۰۰	ب) نظام سنتی تأمین آب
۱۰۱	مدیریت انتقال منابع آب
۱۰۱	مدیریت مصرف و استفاده از آب
۱۰۱	الف) مدیریت سنتی مصرف آب
۱۰۱	ب) مدیریت نوین مصرف آب
۱۰۳	۱۰. مدیریت مشارکتی منابع آب کشاورزی
۱۰۵	انجمن‌های آب
۱۰۵	وظایف و اهداف انجمن‌های آب بران
۱۰۶	نقش تشکلهای آب بران در مدیریت منابع آب کشاورزی
۱۰۶	تشکلهای آب بران در مدیریت منابع آب کشاورزی در دشت مغان
	۱۱. بررسی اثرات سرمایه اجتماعی، سرمایه اجتماعی و مدیریت منابع آب
۱۰۸	آب
۱۰۹	سرمایه اجتماعی و مدیریت محلی
۱۱۱	سرمایه اجتماعی و تعاون
۱۱۱	سرمایه اجتماعی و توسعه کشاورزی
۱۱۲	سرمایه اجتماعی و مدیریت منابع آب کشاورزی
۱۱۵	بخش دوم: پژوهش تجربی
۱۱۶	۱۲. پیشینه تجربی پژوهش
۱۱۶	مروری بر پیشینه تحقیق
۱۲۳	۱۳. ساختار مفهومی روش تحقیق
۱۲۴	روش تحقیق

۱۲۴	 قلمرو مکانی تحقیق (جامعه آماری)
۱۲۴	 معرفی شبکه آبیاری و زهکشی مغان
۱۲۶	 برنامه زمانی و عدالت در توزیع آب در شبکه آبیاری و زهکشی مغان
۱۲۸	 تعیین حجم نمونه و روش نمونه‌گیری
۱۲۹	 اعتبار و پایایی
۱۲۹	 روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۳۰	 تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها
۱۳۰	 متغیرهای مستقل
۱۳۰	 اعتماد اجتماعی
۱۳۱	 اعتماد نهادی
۱۳۲	 مشارکت اجتماعی
۱۳۴	 انسجام اجتماعی
۱۳۸	 روابط و شبکه‌های اجتماعی
۱۳۸	 آگاهی و توجه به امور و مسائل مربوط با آب کشاورزی
۱۳۹	 متغیرهای وابسته
۱۴۰	 تقسیم آب بر اساس حقابه‌ها
۱۴۰	 رضایتمندی از تقسیم آب
۱۴۲	 قاعده‌مندی تقسیم آب
۱۴۳	 مدیریت و بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری
۱۴۴	 تمایل به مدیریت مشارکتی آب کشاورزی
۱۴۵	 روش آبیاری مدرن
۱۴۶	 شیوه مدرن تقسیم آب
۱۴۷	 برنامه‌ریزی آبیاری (مصرف بهینه آب در مزرعه)
۱۴۹	 مدل تحلیلی سرمایه اجتماعی و مدیریت منابع آب کشاورزی
۱۵۰	 ۱۴. توصیف ویژگی‌های جمعیت شناختی
۱۵۱	 سن بهره‌برداران

۱۵۲	وضعیت تأهل بهره‌برداران
۱۵۳	وضعیت تحصیلات بهره‌برداران
۱۵۴	تعداد خانوار بهره‌برداران
۱۵۵	درآمد ماهیانه ی بهره‌برداران
۱۵۶	سابقه ی کار کشاورزی بهره‌برداران
۱۵۷	کشت غالب واصلی بهره‌برداران
۱۵۸	مساحت کلی اراضی کشاورزی بهره‌برداران
۱۵۹	مساحت کل زمین های آبی بهره‌برداران
۱۶۰	مساحت کل زمین های دیم بهره‌برداران
۱۶۱	مساحت زمین های آبی زیر کشت بهره‌برداران در سال زراعی ۹۵-۹۶
۱۶۲	مساحت زمین های دیم زیر کشت بهره‌برداران در سال زراعی ۹۵-۹۶
۱۶۳	وضعیت نوع و شیوهی غالب آبیاری
۱۶۴	وضعیت نوع مالکیت اراضی
۱۶۵	وضعیت نوع مالکیت آب زراعی
۱۶۶	وضعیت نوع نظام بهره‌برداری
۱۶۷	وضعیت سرمایه اجتماعی
۱۶۷	۱- وضعیت اعتماد اجتماعی
۱۶۸	۲- وضعیت مشارکت اجتماعی
۱۶۹	۳- وضعیت انسجام اجتماعی
۱۷۰	۴- وضعیت دانش و آگاهی
۱۷۱	وضعیت مدیریت منابع آب کشاورزی
۱۷۳	۱۵. تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و مدیریت منابع آب کشاورزی
۱۷۴	نتایج مربوط به آزمون فرضیه ها
۱۷۴	فرضیه اصلی
۱۷۴	۱- بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و مدیریت منابع آب کشاورزی
۱۷۷	فرضیه های فرعی

- ۱- بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و مدیریت منابع آب کشاورزی..... ۱۷۷
- ۲- بررسی رابطه بین مشارکت اجتماعی و مدیریت منابع آب کشاورزی..... ۱۷۹
- ۳- بررسی رابطه بین انسجام اجتماعی و مدیریت منابع آب کشاورزی..... ۱۸۲
- ۴- بررسی رابطه بین دانش و آگاهی و مدیریت منابع آب کشاورزی..... ۱۸۵
۱۶. بحث و نتیجه‌گیری..... ۱۸۸
- نتیجه‌گیری..... ۱۸۹
- پیشنهادهای..... ۱۹۴
- منابع. مأخذ و ارائه نامه..... ۱۹۷
- منابع فارسی..... ۱۹۸
- منابع لاتین..... ۲۰۳

فهرست جداول

- جدول ۱-۱: نظریه‌های سرمایه..... ۲۷
- جدول ۲-۱: تعاریف برخی از نظریه‌پردازان حوزه علوم اجتماعی..... ۳۳
- جدول ۱-۲: ابعاد سرمایه اجتماعی در سطح جامعه روستایی..... ۳۸
- جدول ۱-۴: گونه‌بندی جامعه‌شناختی انواع الگوهای کنشی..... ۶۶
- جدول ۲-۴: جمع‌بندی دیدگاه‌های مختلف در رابطه با سرمایه اجتماعی..... ۷۱
- جدول ۱-۶: استراتژی و راهبردهای مدیریت آب در کالیفرنیا..... ۷۵
- جدول ۱-۱۲: خلاصه پیشینه تجربی پژوهش..... ۱۲۰
- جدول ۲-۱۲: خلاصه پیشینه تجربی پژوهش..... ۱۲۰
- جدول ۳-۱۲: خلاصه پیشینه تجربی پژوهش..... ۱۲۱
- جدول ۴-۱۲: خلاصه پیشینه تجربی پژوهش..... ۱۲۱
- جدول ۵-۱۲: خلاصه پیشینه تجربی پژوهش..... ۱۲۲

- جدول ۱۲-۶: خلاصه پیشینه تجربی پژوهش ۱۳۲
- جدول ۱۳-۱: مشخصات کلی شبکه آبیاری و زهکشی مغان ۱۳۶
- جدول ۱۳-۲: نیاز آبیاری شبکه و بازدهی آبیاری به تفکیک سال‌های آبی ۱۳۷
- جدول ۱۳-۳: اراضی تحت پوشش و تعداد مشترکین شبکه آبیاری و زهکشی مغان ۱۳۸
- جدول ۱۳-۴: برآورد میزان پایایی تحقیق ۱۳۹
- جدول ۱۳-۵: طیف سنجش اعتماد اجتماعی در بین بهره‌برداران کشاورزی ۱۳۱
- جدول ۱۳-۶: طیف سنجش رضایت از دولت توسط کشاورزان ۱۳۲
- جدول ۱۳-۷: گویه‌های طیف گرایش به مشارکت اجتماعی ۱۳۳
- جدول ۱۳-۸: گویه‌های طیف مشارکت عینی ۱۳۴
- جدول ۱۳-۹: طیف سنجش گرایش کشاورزان نسبت به افراد (اهالی) روستا ۱۳۵
- جدول ۱۳-۱۰: گویه‌های طیف تمایل به تبادل متقابل اجتماعی در بین کشاورزان ۱۳۵
- جدول ۱۳-۱۱: گویه‌های طیف میزان برآورد بین کشاورزان ۱۳۶
- جدول ۱۳-۱۲: گویه‌های طیف تمایل به فعالیت گروهی و جمعی ۱۳۷
- جدول ۱۳-۱۳: گویه‌های طیف روابط و شبکه‌های اجتماعی ۱۳۸
- جدول ۱۳-۱۴: گویه‌های طیف آگاهی و توجه نسبت به امور مشارکت عمومی و کشاورزی ۱۳۹
- جدول ۱۳-۱۵: گویه‌های طیف تقسیم آب براساس حقابه ها ۱۴۰
- جدول ۱۳-۱۶: گویه‌های طیف رضایتمندی تقسیم آب ۱۴۱
- جدول ۱۳-۱۷: گویه‌های طیف قاعده بندی در تقسیم آب ۱۴۲
- جدول ۱۳-۱۸: گویه‌های طیف مدیریت و بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری ۱۴۳
- جدول ۱۳-۱۹: گویه‌های طیف تمایل به مدیریت مشارکتی منابع آب کشاورزی ۱۴۴
- جدول ۱۳-۲۰: گویه‌های طیف روش آبیاری مدرن ۱۴۵
- جدول ۱۳-۲۱: گویه‌های طیف تمایل به تقسیم آب به روش مدرن ۱۴۶

مقدمه

بررسی میزان پیشرفت بشر در قرن بیست و یک تنها با یک پرسش اساسی قضاوت می‌گردد که انسان‌ها در بهینه‌سازی منابع آبی خود و نسل‌های آتی چه کرده‌اند و طرح چنین پرسشی در شرایط کنونی که از آن به‌عنوان بحران آب (بحران هزاره سوم) نام برده‌اند به‌جا و شایسته است. چراکه بحران آب و عدم استفاده مؤثر از این منبع حیاتی از حد محلی، منطقه‌ای و ملی فراتر رفته و به مسئله بغرنج جهانی تبدیل شده است. این منبع بارزش به‌رغم محدودیت منابع آن متحمل خسارات فراوانی گردیده و کمیت و کیفیت آن در بسیاری از جوامع بشدت تنزل یافته است. یک آب واژه‌ی است که در سال‌های اخیر کارشناسان مسائل بین‌الملل و استراتژیست‌ها آن را زانبار نکرار می‌کنند. نیازهای روبه رشد، محدودیت منابع، تبعات توسعه ناپایدار و دخالت‌های گاه‌وبیگاه انسان در برخه آب همگی ازجمله عواملی است که موجبات بروز نگرانی و دغدغه خاطر مجامع بین‌المللی را در زمینه تأمین نیازهای آبی جامعه انسانی فراهم کرده است. بحث آب حتی به اجلاس مختلف سازمان ملل متحد نیز رسیده است و این بیانگر آن است که بحران آب هرروز ابعاد تازه‌تر و گسترده‌تری به خود می‌گیرد. مطالعات فائو نشان می‌دهد که ۹۳ کشور جهان امروز با بحران آب مواجه هستند، ازمن آنکه وضعیت ۱۰ کشور برای تأمین آب بحرانی است و درعین حال این کشورها بیش از ۵۰٪ منابع آبی خود را به بخش کشاورزی اختصاص داده‌اند. شاید نامیدن دهه آتی پیش رو به‌عنوان دهه آب مهر تأییدی بر این امر باشد. تحقیقات نشان می‌دهد که حدود ۷۰ درصد از منابع آب در بخش کشاورزی مصرف می‌شود و نکته جالب توجه در این مورد این است که این میزان در کشورهای درحال توسعه بیش از ۹۰ درصد را شامل می‌شود (فائو، ۲۰۰۳). حال با توجه به اهمیت آب در بخش کشاورزی می‌توان به‌سادگی قضاوت کرد که کمبود آب آتی بیش‌ازپیش این بخش را بخصوص در کشورهای درحال توسعه متأثر خواهد ساخت و با توجه به این‌که بخش کشاورزی بخش زیربنای توسعه کشورهای درحال توسعه را تشکیل می‌دهد بنابراین لزوم استفاده کارا به عبارتی توسعه آب کشاورزی اجتناب‌ناپذیر است. بخش کشاورزی در اقتصاد ایران نقشی حیاتی را بر عهده دارد زیرا حدود ۱۱ درصد تولید ناخالص ملی ۲۳ درصد اشتغال و تأمین غذایی بیش از ۸۰ درصد جامعه را پوشش می‌دهد. همچنین در توسعه پایدار اقتصادی و اجتماعی ایران کشاورزی نقش محوری و غیرقابل‌انکاری دارد و به دلایلی همچون ضرورت بهبود سطح زندگی روستاییان، حصول خوداتکایی در تأمین نیازهای غذایی کشور، کمک به صادرات غیرنفتی، پایداری طبیعت و محیط زندگی، توسعه کشاورزی بایستی از مهم‌ترین اولویت‌ها و برنامه‌های توسعه پایدار کشور باشد. از طرف دیگر شرایط خاص اقلیمی کشور که خشکی و پراکنش نامناسب زمانی و مکانی بارندگی واقعیت گریزناپذیر آن است، هرگونه تولید مواد غذایی و کشاورزی پایدار را منوط به استفاده

صحیح و منطقی از منابع آب محدود کشور نموده است. همچنین بخش کشاورزی در ایران نسبت به مصارف شهری و صنعتی بیشترین سهم را در مصرف منابع آبی به خود اختصاص داده و بیش از ۹۰ درصد منابع آب کشور در این بخش مصرف می‌شود و علیرغم بهره‌گیری از روش‌هایی همچون سیستم آبیاری قطره‌ای و تحت فشار این وضعیت همچنان تداوم دارد و در حال حاضر بزرگ‌ترین مصرف‌کننده منابع آب در روستاهاست، راندمان آب مصرفی در بخش کشاورزی ایران در سطح بسیار نامطلوب قرار دارد. به‌طور کلی از مهم‌ترین دلایل پایین بودن راندمان آب در نواحی روستایی نحوه آبیاری موجود است، شیوه آبیاری سنتی از راندمان بالایی برخوردار نیست و باعث هدر رفتن بخش بزرگی از منابع آب کشاورزی می‌شود. با این وجود با توجه به نقش آب به‌ویژه منابع آب‌ها - سطحی در فعالیتهای کشاورزی می‌توان دریافت که بهترین گزینه برای دوام و پایداری فعالیت‌های کشاورزی در آینده مدیریت صحیح منابع به‌خصوص منابع آب کشاورزی است. دشت مغان یکی از قطب‌های مهم کشاورزی در سطح کشور محسوب می‌شود، بخش کشاورزی از اهمیت ویژه‌ای در این منطقه برخوردار است و عمده‌ترین منبع تأمین آب بخش کشاورزی در این منطقه آب‌های سطحی رودخانه ارس و سد میل و مغان می‌باشد. علیرغم وجود ظرفیت‌های فراوان در بخش کشاورزی منطقه، نظیر شبکه مدرن آبیاری و زهکشی و تأمین آب اراضی زراعی، این دشت با مشکل اساسی مدیریت صحیح آب کشاورزی و بهره‌برداری بهینه از آب آبیاری در اراضی کشاورزی مواجه است. با توجه به کمبود آب در دشت مغان در وضع موجود قریب به ۹۲۰۰ هکتار از اراضی دشت مغان در محدوده شبکه آبیاری یا آبیاری نمی‌شوند و یا با کمبود آب در فصل آبیاری مواجه هستند و این در حالی است که قریب به ۲۵۰ میلیون مترمکعب آب از طریق زهکش‌ها و خروجی‌ها از سیستم بدون استفاده خارج می‌شود. علل کمبود آب راندمان بسیار پایین آبیاری و عدم بهره‌برداری صحیح از منابع آب کشاورزی می‌باشد؛ بنابراین با توجه به مواردی که ذکر شد مدیریت و بهره‌برداری و نگهداری مناسب آب کشاورزی و استفاده باران‌رسان بالا از این آب‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است. در نتیجه تأمین زه‌ها و سازوکارهای مدیریت آب کشاورزی به همراه شناخت مؤلفه‌ها و متغیرهای اجتماعی و اقتصادی این منطقه می‌تواند گامی مؤثر در جهت بهبود امر مدیریت آب در بخش کشاورزی این منطقه باشد؛ بنابراین با توجه به چالش‌های پیش روی آب در ایران، نیاز برای شناخت بسترها و زیرساخت‌های اجتماعی جامعه روستایی و درگیر ساختن کشاورزان برای بهبود کارایی و اثربخشی آبیاری هسته اصلی، سیاست آب کشاورزی کشور در جهت فراهم نمودن و تحقق رهیافت مدیریت مشارکتی آب کشاورزی است. لذا با ایجاد نظام‌های بهره‌برداری نوین و مناسب می‌توان زمینه را برای همیاری و تشکل کشاورزان فراهم ساخت و آنان را به همکاری و همیاری با یکدیگر در جهت رفع موانع توسعه کشاورزی و روستایی واداشت. امروزه سرمایه اجتماعی یکی از عوامل اصلی در توسعه

پایدار کشورهاست. مشکلات زیست‌محیطی و منابع پایه موجود، ناشی از مشکلات عمل جمعی همه مردم است و از این منظر، برای حفاظت از محیط‌زیست و منابع پایه و منابع طبیعی نیاز به اقدام جمعی است. استیل (۲۰۰۸) معتقد است که سرمایه اجتماعی، چارچوبی را برای درک وضعیت رفتار زیست‌محیطی فراهم می‌کند و علاوه بر آن سرمایه اجتماعی، تعامل افراد و گروه‌های مختلف را در شناسایی منافع زیست‌محیطی فراهم می‌کند، هزینه‌های اقدامات جمعی را کاهش می‌دهد، همکاری متقابل سودمند و هماهنگ را تسهیل می‌کند و هنجارها را تجویز و فرد را وادار به چشم‌پوشی از منافع شخصی می‌کند و عمل وی را در جهت منافع جمعی قرار می‌دهد. با توجه به ادبیات موضوع، به نظر می‌رسد یکی از عوامل و سازوکارهای مهمی که می‌تواند در بهبود مدیریت آب کشاورزی توسط کشاورزان نقش اساسی ایفا کند تقویت سرمایه اجتماعی همچون (اعتماد، مشارکت، انسجام اجتماعی و دانش و آگاهی) در بین کشاورزان است.

این کتاب در دو بخش به نگارش درآمده است. بخش اول به مباحث مفهومی و نظری می‌پردازد و مشتمل بر بازه فصل است. فصل اول کتاب به بررسی مفهومی سرمایه اجتماعی می‌پردازد. در این فصل سرمایه و ادعای آن، تا چه مفهوم سرمایه اجتماعی، تعاریف مختلف ارائه شده در خصوص مفهوم سرمایه اجتماعی، رد بحث قرار می‌گیرد. در فصل دوم، سطوح سه‌گانه سرمایه اجتماعی، ابعاد و گونه‌های سرمایه اجتماعی مورد بحث قرار می‌گیرد. در فصل سوم مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی مطرح می‌شود. در فصل چهارم به اختصار دیدگاه‌های برخی از جامعه‌شناسان و اندیشمندان پیرامون بحث سرمایه اجتماعی مرور می‌شود. فصل‌های پنجم، ششم، هفتم، هشتم، نهم و دهم به مدیریت منابع آب، تجارب جهانی مدیریت منابع آب، سابقه مدیریت منابع آب در ایران، مدیریت منابع آب در بخش کشاورزی ایران، نظام‌های برداری از منابع آب و مدیریت مشارکتی منابع آب کشاورزی اختصاص داده شده است. در فصل یازدهم این بخش نیز به بررسی تأثیرات سرمایه اجتماعی و رابطه سرمایه اجتماعی و مدیریت منابع آب کشاورزی پرداخته شده است. بخش دوم کتاب دربرگیرنده مطالعه پژوهشی است که در بین کشاورزان روستاهای تحت پوشش شبکه آبیاری و زهکشی مغان انجام گرفت است که در پنج فصل ارائه می‌شود.